

АМЦАБЗ

№6, 2023 ш.

АБЫРГ ИНЫХЭАҒА

Амшқәа зрыҕхуа аамта мѡасуан,
Шықәсы наҕьяк иртәоз.
Асаат ахыцқәа асаркьал иасуан,
Шықәсык аамта зыцхьазоз.
Жәѡан иацәхытцуан алабжышқәа,
Гәнаҕаи гәаҕи зегь зызәзәоз.
Жәытә мѡакаҒ шытак нмыжкәа,
Ғыцмаҕәала зегь зыцшьоз.
Аееикәа знысхьаз амѡа адыруан,
Аеыѡцкәын дныжьны инаскьон.
Ауаса шкәакәаҒ азы ируан,
Ғаҕсы Ғнахуан, Ғахьша агон.
Атәца иҕаччон аѡы шкәакәа,
Адгьыл гәеисыбжьгьы мазан.
Хәыцгьы-дугьы рыгәра мгакәа,
Ғамш зхәаша абырг дахтан.
Ззышра зкәышраз Ғазшаз дихәон,
Ғамдыр Ғалигарц ѡаҕхьа.
Ғаанбзиала, абырг дныхәон,
Иназарц дихәон ихәахьа:
Аҕшқә дкьяасуа игара дгараз,
Икә лашара ихоумыркын.
Иабацәа, зыдгьыл иаркараз,
Изцаз рабцар иумыркын.
Ажәа иамаз амчра шамац,
Ғаҕсы атыѡра – хбызшәа хҒаз.
Хдоуха аҕхара хәеҒәа иамаз,
Амшра хзаазго сас дахтан.
Ғаанбзиала, даҒазныкгьы,
ДаҒазныкгьы хәикәырха.
ДаҒазныкгьы, даҒамшыкгьы,
Ғаанбзиала хәа хәрхәа!

Инна Ахашп,ҕа

Мшыбзиақәа, ахәыцқәа!

Сара исыхъзуп Инна Ахашпха. Сара мѡа харак сықәлеит. Назаза хәа хаипырцуеит.

Рапхъаза истахуп ишәыдысныхәаларц Ашықәс ҫыц! Ирацәаны агәыр-ҫарақәа, ахәмаррақәа, ахамтақәа шәзаанагааит!

Сара шәара шәзы исыѡуан ажәеинраалақәа. Убри азы истахуп ишәзеи-тасхәар сара снысмѡа: сахьинтәаауа, сахьнеиз, сызҫы. Шәара шәкынза саазаанза сара акыр мѡа сырнысит.

Сара сиит Цақәаш ақытан. Аѡнатаҫы сиит азы иаразнак ашәкәы ианы-рымцеит саниз арыцхәи амзеи. Убри ақынтә сира мазан. Убас ала Хазшаз ихьчон сара сразкы.

Цақәаш қыта дууп. Саб крыздыруз уаѡын. Убри ақнытә исыдитцоз адца ма абжъгара иситоз мариамызт. Исылшар акәын. Аѡнатаҫы ахәыцқәа зегы сара сахьрейхабыз азы сырхылапшыр акәын. Ихьчатәын, машәыр рымурц, ак рыгымхарц. Уртқәа сара сдыркәыгеит заа. Исдыртцеит шака иуадаѡу, атакпхықәра ацу, ухазы акәымкәа, ауаа рзы анхара. Уи уеазуқыр, нас уацәхьамтыр ауп.

Цақәаш ашкол стән, атцара бзианы истцон. Ашкол аҫы дысгәапхон чкәына хәычык. Иареи сареи хәиқәшәон хәатәыла. Спортфель сымхны икны, амѡахәастақәа харнысуа, хәауан аѡныка. Ирацәаны хәицәажәон.

Нас сара ҫеа-мѡақы ылысхит. Салагеит ажәеинраалақәа рыѡра. Уртгы сара сиреипш имазан. Харантәи иаауеит урт сажәеинраалақәа. Сыпсы ахьынзатәз дарей сареи хәицын. Рыматц зуан. Цхыз избон, ақәад ианыстцон. Исгәампхар, ипызжәон. Убасқан цхыз дызбеит уи азгәб хәычы, дышкәакәаза деилахәаны. Уи дсы-цәгәааны дықан. Лара ақәад пжәахақәа лкын, еиларкәычны. Дсацәажәазомызт. Сара еилыскааит илтахыз. Уи нахыс ипызжәазом исгәампхо ажәеинраалақәа, аха исыкыпхьзом.

Сара сажәеинраалақәа ркыпхьуеижьтәи акыр цуеит. Исыѡуан ақәыпшра, апсабара, апсадгьыл, ауаѡра ирызкыз ажәеинраалақәа. Бзиа избон апсуа бызшәа. Сашьтан мазас иатцаз аилкаара. Ажәытә ажәа сыпшаауан. Апсуа жәа иагәылатәахыз гәастон. Итсыжыт жәаа-шәкәык поезиала. Рапхъазатәи иахьзын «Имазоу адунеи», атыхәтәантәи «Апсыраза».

Акәа аинститут аҫы атцара аныстцозгы, цъара акы схәыцлар акәын. Сыкәша-мыкәша имѡапысуаз, ирхәоз, ишиашаз исыдыскыломызт. Бзиа избомызт згәы цәымсоу, амца зыцрам ауаа – зегы ззеипшу, зегы ирхыччо. Урт агәаҫ рымазам. Лапшхырцароуп уи. Сара срышьтан згәы разу, адоуха зцу, зыпсы разоу ауаа. Схата исыпшаауан. Ажәлар ахьыпшымра ианашьтәз, саргы саарывымшәо срывагылан. Ахьыпшыратә қәцара сазыхәтцәтцон.

Хәцсадгьыл хәычы аҫа данақәла, хәцкәынцәеи хәзгәбцәеи аҫа иҫагылеит, бцъарда, напышьашәала. Сара урт срышьтан, сахьрыхәашаз снеиуан. Азын азиас хьшәашәа сыруан. Абомбақәа анкахауаз ирхәыз, иршьыз сыпшаауан. Ашәа рзысхәон жәеинраалала. Хәжәлар ирылиааз ауаа бзиақәа срыцхраауан.

Аус зуан апсуа хәыштаара хәа ззырхәоз зегы рҫы: агәзет «Апсны Капшь», ажурнал «Алашара», Д. Гәлиа иѡны-музеи. Нас, ахәыцқәа, шәара шәкынза саазеит. Атыхәтәантәи амшкәа ркынза шәара ишәызку ажурнал сахагылан. Уахи-ени, шәара сшәызхәыцны, шәѡымтақәа, шәсахьақәа аныстцон. Ашәкәыѡцәа рѡымтақәа шәара ишәызкыз алсыпшаауан, шәеигәыргъаны шәапхьаларц азы. Хәсахьаҫыхьы шәара шәзы итхуан алакәкәа рфырхақәа. Шәфотокәа рыла изѡычон адакьақәа. Сшәацәажәон. Ирацәоуп уа шәзыпхьо ажәеинраалақәа ркынтәи сара изѡыз.

Сара аҫаацәара салалеит. Ахшара дсымамызт, аха шәара зегы сара шәыстәын. Есымша сшәыхзызон, сшәеицахауан. Истахуп шәыпсадгьыл азы шәтәира иашаны шәкалар. Шәыпсадгьылгы шәара амцәыжәѡақәа шәнатар.

Сара исыман амцәыжәѡақәа. Азәгы ианимбоз урт ааитцыхны, Апсны сахьпраауан. Нас сәааикәапсаны, аѡны сныѡналан, Хазшаз исатәеишьаз ажәа ақәад ианыстцон. Урт сажәеинраалақәа сыпсы рыҫхәаран. Зегы реиха истахын, зегы реиха срыцәшәон. Исылшоз ала еидкылан ишәзынсыжыт. Нас амцәыжәѡақәа сызтәз дсыпхьеит. Ушьта бааи арахь анихәа, сдәықәлеит, шәныхәа-ныпхьан. Даҫазәы диуазар акәхап амцәыжәѡа зтәтәу. Аха сцаанза ари ажәабжь-уасиат сѡызцәа ирзынсыжыт. Издыруеит, ишәархәоит ииашаны.

Аиаша! Ныхас исыман Ажәеи Аиашеи!

Анкьа Апсны саныказ еипш, хыхьынтәи саапшны, ажурнал «Амцабз» сәадкыланы, ишәыдысныхәалоит Ашықәс ҫыц. ҫааныбзиала шәнеилааит! Зықнашықәса ахәыцқәа!

*Инна Ахашпхаи ларей реицәажәарақәа ирылху
агәаларшәара лҫит Инна Хәцьымпха*

Ажурнал аномер еикэыршэоуп
Инна Ахашпҫа лөымтақәа рыла

АЦЭЫНЦЭЛАБЬ

Апҫшәа изымцеит хөыза Кәафь,
Ахәара шпҫацәгьоу ацэынцэлафь.
Изтаз дарбан ари адца,
Таацәак ашьталт рычекынца.

Знык иахысхьеит анбан **цә**,
Еитартхроуп уи уацәы.
–Цәык ауп иахцахьоу, бмыхәхәан, –
Илыцеихәоит, Кәафь хәыц иан.

Ара **цә**-кәа өба рыххатәхеит,
Ацәцәа уасуашәа ицатәхеит.
Пҫыхәа хамамшәа иарада,
Иахзымцеит, нас, шыта хазшыуада.

Ахәара шпҫацәгьоу ацэынцэлафь.

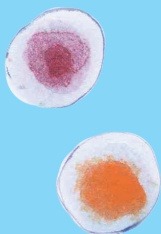
АСЫ АБАНТӘААУЕИ?

Асы абантәауеи, шәцаахьоума,
Ажәөан ишалышәшәо шәбахьоума,

Мамзар хыхь ашыла зхәуада,
Ачуан өаган, абыста зуада?

Заҕантә ажәөанахь сыпшхьоузеи,
Асы шкәакәа сәацсахьоузеи.

Амцәыжәөа сымазтгыы сымцози,
Асы казыпсоз дсымбози.

АХЭЫНЦЭРАҢШЬ

Ахэынцэраҥшь хэыч цэгъала ишэоит,
Хаатцра ицатэан иаршоит.
Азын аaira иазыҥшызаап,
Ацкы каҥшьгы азырзахызаап.
Ахышэае иаины акы ахэоит,
Чыт-чыт-чыт хэа, нас ицоит.
Зны атцла гэаѡара ицатэоуп,
Амахэ хаха бҥыцны иѡоуп.
Хэынцэрак икоуп, ихэыцзоуп,
Асеиҥш азынра иацоуп.
Чит, чит, чит чыррит,
– Шэгыл, асы шкэакэа хзауит,
Ѣаанбзиала, чит, чыррит...
Чыт, чыррит хэа, нас иҥрит.

АШЫҚЭС ҒЫЦ

Сара уаха сышьталазом,
Асы шкэакэа шыталазом.
Дадү ажэѡан иҥссоит,
Нас асы шкэакэа каҥсоит.
Схылҥа атцаскуеит сара,
Асы згароуп, сцоит сасра.
Сѡызцаа снеира иазыҥшуп,
Аҥсаз архиара иаѡуп.
Бабадугы уахь дызгоит,
Уи дласуп, зегы дрыхьзоит.
Уаҕа ҥхэызбак дахьыҥшуп,
Астыҥха хэа зегь лѡуп.
Қыцоуп уаҕа, зегь хаиҥшьуп,
Дамшэгы Цисгы зегь еицуп.
Урт еихэмаруеит, ицэхазом,
Дамшэ ургэаргы ицхазом.
Сара ақытахь истахуп,
Ашықэс Ғыцгы уа ѡакуп.
Сара уаха сышьталазом,
Асы ха хҕны ишьталазом.

Ахъыра кыргызчаа

Аамта иалышәшәоит арыцкәа, даҕа усуп урт зыкәа иҕашәо Адгыл иаднакылоу иаднамкылоу.

...Иҕышәшәоит атла махә ашәыркәа ишкәамҗоу, иҕалацәаны. Аха урт акгы гәаҕазам; ргьамагы, рхаҕарагы. Издыруада Аҗсра иахәшәзаргы. Уи Хазшаз затәык иидыруа мазоуп.

Урт иреиҗшуп ҕара хлахынҕақәагы, хаҕара злам, игьамадоу шәырқәак зны ихҕаркцәоит, егырт ус иниас ицоит.

Иахьа ацәгыи абзиеи рҕыпкәа еилаҕашьашәа ианыҕоу аамҗоуп, зхы абзиа ззахьызҕаз дыбзиоуп, ацәгыа захьзыртҕаз дыцәгыоуп, аха уи збарыда?

Еиламҕашьааит ацәгыи абзиеи, ашкәакәеи аиқәатцәеи, амци аиашеи. Урт еиламҕашьарц азы адырреи, агьамеи, агәыҕбаареи рыцзароуп. Иҕоума урт?

Аамта иацәкашәаз рыцқәак ластцеит, урт ирхылҕуа, шәара шәеиҗш, саргы сазыҗшыроуп.

...Саниз аахыс сыцқакуеит, сзышьҕоу схаҕа исзымдыруа акы ашьҕа схуп. Иззазом изатәугы, саргамазар сҕахуп.

Ахәмарра ансылшоз санхәычыз акәын, уи аахыс иҕзозеи!

Иҕамгы ыҕазшәа збон, уажәы иҕоугы сызхомеи.

Аеы кәадырны изыздыргыло иақәтәаша иоуп.

Аҕышәара аамта сахысхьеит.

Досу илшо.

Уҕсы зыхҕнуго удыруазар...

Мцакәаша...

Абылра иаҕу кәашоит ухәар ауазаап.

Мцабзи ләеи зхылымҕуа иҕәыуо амцагы ыҕами.

Иубозар...

Аҗсра иаҕыло зегь тәыуома.

Ғада ахра иаҕалашо асыҗса цырцырқәагы нархадоуп, аха рыҗсы Амра иаҕакны иркуп, ишынҕәамҗоу шырдыруагы.

Ишҕастахыз ус зылшо рацәаҕхар,

Иара саргы сналаҕаны.

Егъа уургъы, мшәа-мырха угәы каршәны ари адунеи узықәлазом. Иубароуп иубаша, иубароуп иумбаша. Узыхъашо рацәоуп. Иузышьтымхша уацаланы иуман удәықәлар, ухнымхәыр қалашам. Уи узанышәар.

Амәа аркаара цәгъоуп, узцашазаргъы урышьтышам. Агәыцқьақәагъы меигзарахда иауқаху. Аха, ауафы дуафызар, ихы дахықәхәоит.

Ишәартоуп, ишәартагәышьоуп ари адунеи мцура угәы каршәны ақәлара. Ус иқазтгъы хьаас иуоурыз, аха...

Ирацәазахеит узыцәшәаша, игәнугаша ухазы, иузааигәоу рзы...

Ишәартахеит зегъ реихагъы аблачыцқәа, урт ирыдукыло егъыртгъы.

Аблачыцқәа, сыблачыцқәа...

Зутәы-зхәатәы нымтәазо Адунеи цәыхала еидкылоуп, иара хара ххатақәагъы урт хәрқәырчахақәоуп.

Ауафытәыфса иазо аамта цәыха хәыц итеигзо ицәгъа ибзиа цәыхала еизигоит, еихишоит, имшы цәыхақәаны, ицхы цәыхақәаны, урт дыргәылазаауеит деимдо.

Урт ацәыхақәа срылоуп сеимдо...

АЗЫРКӘИҚӘА ШӘЫҒХҲАЗА

Азыркәикәа хәәуа хрышьтан,
Ус хашнеиуа иахцәызуан рышьта.
Амца аныркуаз ихаґхьазон,
Аха иандырцәоз хәилагон.
Жәохә хәа ґитуан Расґа нас,
Сара жәаха рґны саанґаст.
Наала дґахан дґәаан дтәоуп,
Мрамза дыәуа ашґа дтоуп.
Жәеиза – ґылтуеит дґахьзаны,
Илкыз лґыба иґартәаны.
Ушьта ишәаххәеит шаґа хкыз.
Урт реицдароуп шәара шәус.

ЕЦӘАЦЬАА

Аецәақәа жәәан икыду,
Рыґхьазароуп сара исыду.
Аґх шааилак урт лашоит,
Сыбла анхырклак сеилаґсоит.
Сара акакала сырхьсуеит,
Сеилаґсарцаз урт лацәкәысуеит.
Аецә срылоуп са сеимдо,
Зныкґы, әынтәґы иґхьазо.
Ишәасхәо ак сывам еилганы,
Сылбаа цышәшьо иґхьазаны.
Бжь-ецәак сыґшааит, еицуп,
Рыхьыз сашәхәозар? – Сыґшуп.

АХЭЫЦРА

Ачабра каршәуп – Чабракаршә,
Хәычра дырга.

Атцх иамоуп маза нтаршә,
Маза цәырга.

Ап̄ша нафәуеит – Ап̄шанаф,
Ап̄ша хага.

Жәымта шкәакәа шьха П̄анаф,
Ашьха, ага...

Карма зымтәа, карматцыс,
Шәа хаак зызхәарыда?!

Хәычра зымтәа, хәычра ус,
Хәычра ныхәахь хазгарыда?!

ШӘСЫЦХРАА

Калам лыхны афны сырғылон,
Азы-злагарагь тасырғылон.

Цыра-цыра нас еизызгон,
Афны злысхуаз мацк ацәызгон.

Фынтә фажәала еиқәсыршәан,
Еиҗазымхеит афны аган.

Хәба-хәбала даҕа хәба,
Атзы фазгеит, аха ишгҗа.

Исыргылеит фни злагареи,
Икалам лыхыз сара сгареи,

Фынтә ишәасхәаз иеиҳахеит,
Акалам фыцны игҗхьазатәхеит.

Аха сымазам сара,

Ишәыпҗхьазароуп уи шәара.

Владимир Агрба

АСАРКЪАЛ БЖЫЫ ЗГЭЫЛЫЦУА АПОЕЗИА

Апоетесса Инна Ахашпҗа лырҗиара ашыапы лкит ихафсыз 20-тәи ашәышықәса 70-тәи ашықәсқәа рзы. Лажәеинраалақәа акыпҗхь рбо иалагеит агазетқәеи ажурналқәеи рҗы. Лырҗиара аизҳара амџа ианылт, аҗартбааит, аҗартцаулеит еихарак айбашьра ашытахьтәи ашықәсқәа раахыс. Лнапы итцылхит ажәеинраалақәа реизгақәа: «Адгьыл ахьаа», «Абжыы маза», «Аетцәақәа рымца», «Аҗҗыақәа», «Абзиабароуп адгьыл еикәзырхо», «Асыпса цырцырқәа», «Мцакәаша».

Абарт леизгақәа аҗхьаџ агәра идыргоит иахьа аҗсуа поезиаҗы, иеинтәылоу, зегьрыла ихатәроу, ахәатәы рацәа змоу, ахәашьагьы иакәшәо ажәеинраала азқәа ду дшааиз. И. Ахашпҗа арҗиара лнапы аналыркы нахыс дышқәыпҗшыз, аҗсуа литература далагылт лхатә қазшьеи, лхатә бжыи, лхатә бызшәеи лыманы.

Ажәеинраала азқәа лырҗиара зегь аидкыланы уахәаҗшуазар, иумбарц залшом лџымтақәа ишьтырхуа аидеиақәеи атемақәеи хыпҗхьазарала ишырацәоу, ишеитцыху, ишхәаадоу.

Уи лпоезиаҗы имаҗәахәуп ауафьтәыџса иҗстазаара иатцанакуа афактқәеи ахтысқәеи зегьы, аҗсабара асахьақәеи, ақаларақәеи, хәаа змам адунеи ақазшьа рацәеи, ауафьтәыџсеи аҗсабарей реизықәаашьақәеи, ауаџ ибзиарей, ицәгьарей, илшои иеихьымзарақәеи ухәа убас цыхәаҗцәара змам адунеи аамҗеикәшарей аҗагылазаашьақәеи ирхылҗианауа зегьы.

И. Ахашпҗа лнапы итцылхуа лџымтақәа рҗы иубоит уи излалылшо ала интқааны: ихтысума, ифактума, дуаџума, аҗсабара ақазшьа рацәеи асахьақәеи ирызкума, зегьы рҗы ичыда қазшьоу, улаҗы иааиртә, угәы ианырыртә аиҗкаара, аразара лыҗшазылшәо.

Уи лзы иҗакыхадоу, итемахадоу, лара ибзиазаны илдыруа, дызлияаз, дызлагылоу аҗстазаара акәшамыкәшоуп иахьылыпҗшауа. Лџымтақәа зегьы ирныпҗшуеит уи лгәы иҗцо, лцәа, лжыы, лгәы ианырыз шакәу лажәа ззылкуа, объект хадас илымоу. Аҗхьаџ ибартоуп арт аџымтақәа шынеибакәу ишхытхәаам. Уи хәарада, аџымтақәа хатәартәуеит, аҗстазаара чыдала иазааигәанатәуеит.

Автор лџымтақәа шыахәла ирныпҗшуеит ибзианы ишылдыруа ажәлар ражәеи, рбызшәеи, рҗапыцтә рҗиара ақазшьа чыдақәеи. Апоетесса лажәеинраалақәа рҗы иахпҗыло афольколртә хаҗсахьақәа, Саҗаней-Гәашьа, Гәында пҗза, Сасрықәа, Абрыйскыыл... иара иатәу асахьаркыратә цыхыраагзақәа ухәа убас ирацәаны, маҗәахәеит автор лырҗиаратә хықәкы хада аарпҗраҗы, аиҗкаара-ачаҗараҗы, урт зцоу аҗаки асахьаркыратә еидарей алитература иатәышьтрахеит. Арақәа атыпҗ амоуп жәлар ражәарҗиара қазарыла ахархәара, алитературатәра.

И. Ахашпҗа лпоезиа иақазшьоуп аҗстазаараҗы атыпҗ змоу, хкырацәала иеилоу ахтысқәеи, асахьақәеи, аҗштәы абжыи ухәа уб. иҗ. рзаатгылары, рытцәара, исахьар-

ку ажәала реибытара, рыразара. Казак иаҳасаб ала апоетесса илылшеит, даҕа псы-
уа поетк иҕы иуцымло лара илнапкымтоу ажәеиҕкаара аҕцара. Лажәеинраалақәа
рҕы итышәынтәалахьоу аҕсуа жәеинраала аформа дтымцкәа илыпшааит лара ил-
тәу аформеи, ахәатәи, ахәашьеи. Асахьаркыратә цхыраагзақәа рхәаа еитцылхит, урт
лөымтақәа рцаки рформеи агәылыртәараҕы, аиҕкаара аразараҕы рылшарақәа
кыр илыртбааит. Ажәакала, И. Аҳашпҕа атыхәтәаны иаҕылтаз лажәеинраалақәа
аҕсуа поезиа зегьы азы еихьзара дууп, зымтәыжәәқәа пшзаза иеитцызхыз аҕсуа
поезиа арҕеиаәцәа дреиуоуп.

Заира Тҕаитцыкә

АБАҔХАТӘРА АМЦӘЫЖӘҔАҚӘА

Инна Аҳашпҕа уанлызхәыцуа, уапҕхәа иаацәыртцуеит лхаҕсахьа еилыхха, есқьын-
гы уск-уск иашьтоу, аҕстазаара иазыхәтцәто уаҕны. Уи, аразра зыхәхәылоу лы-
блақәа ирхубаалоит – лкәышра, лдунеикәыпшыларә... Псабарала дуаҕыцкьоуп.
Уи лыкәшамыкәша дызбо рыба дыхкьакьало акәымкәа, илуеи илхәои еснагь аҕ-
суа пхәызба ишылцәаҕоу еицш, пхаррак рытубаауеит. Аҕстазаара илнаҕаз лхатә
пшәа зегь рзы иаартуп.

Блацкьала, дкылкааны илыхәапшыз, имбарц залшом, лара уамашәа дзыхзызаа-
уа, дзыгәдууа, аха еснагь деибазырфо, деилазыршуа, дзызыкәҕо лыҕныцкәтәи ду-
неи.

Уи ашәарыцаҕ дзышьтоу аҕсаатә жәла бзиа еицш, лышьта ушху, иумбазакәа,
лынцәахә иланеишьаз лымтәыжәәқәа лычерыбжьакны дөышьтыпрауеит, ажәә-
наҕ еикәыгҕа икыду аетцәақәа рышкә.

Инна Аҳашпҕа лпоезиа инагзаны лхьаа, лыгәтыха, лхәыцра алалхәоит. Есааи-
ра зееитазкуа аамтаҕы абзиа азыргашьа дшақәшәо еицш – ацәҕагы аҕагылашьа
дакәшәеит. Уи лкалам ианаҕахугы бцьарра лызнауеит...

Шыкәсқәак рапҕхәа, ақыртүа фашист ахамштыхә-еибашьра ханҕаиргылагы,
Инна Аҳашпҕа лгәы меицакит. Лқыта гәакьа, дахьаазаз, Пәкәашь, акырцх еицш
ахтып ианагоз, лара лгәаҕ ашәа хәо, ашәы итазуаз анацәеи, ахәсеи, ахәыцкәеи ры-
гәшәамшәа хәо, ргәы еикәхәало дрыдтәалан, рхьаа, ргәаҕра рыцеиҕылшон, ргәы
лыргәгәон, аҕхьаҕа илырцшуан. Уи калам пынцала аҕа ипсырта иалырбон. Ахы иаҕа-
гылаз хәккәынцәа, хәзҕабцәа ргәы лырхәтон. Шьоукы-шьоукы ахыхьчара мацара
иашьтаз рызгы рыкәнага лхәон. Фырхәтарыла итахоз рыхьзқәа абаҕа рызлыргы-
лон...

Инна Аҳашпҕа илымоуп лхатә хәыцра, лхатә гьама. Убри ауп уи аҕхьаҕ
илапшхәааҕы дхаразкуагы.

АРИ АДГЬЫЛ

Ари адгьыл сатәымзар, истәымзар,
Стахозу сынхозу мазан.
Ари адгьылаф сгәакьоуп, са стәымзам,
Дацпашәла ари адгьыл сахәтан.
Мцамәа санысит сымблыкәа,
Ахахәкәа сшәацкәа рхьыршо.
Рәаштјас итысхьеит са ськәа
Сылабжыш, сьдгьыл кәабо.
Ськәыцсоуп цьышәны ари адгьыл,
Ачагәа са сыда имиуа.
Сьцсыцкәа зьызгәакьоу иагәйдкыл,
Иагәыташәоит са саныцсуа.
Мышкьизны сдоуха-мшуп, стоурыхуп,
Сашәа хаан ахәаа зхәышәтәуа.
Сьбгьыцуп ашәыгакәа зныху,
Укаламха атоурых фьыц зьыуа.
Ныхәа-цшәа сьман слеишәеилап,
Ацша хаа шәгәараф иансуа.
Итцхәраауа азыхь фьыц сазнеилап,
Фамәак изышо ифәакуа.
Сламысны сшәыцыз, сеидаран,
Инышьтамта зьымәахь изго.
Сьзфәалаз шьхацамәа саркаран,
Саннъкәио исымдан ицо.

ШӘҒЫХА

Адгьыл амцәыжәәкәа еитцыхны
Ишыцырра ицшуп изьырәуа.
Атоурых бгьыц ажәытәтәи аныхны,
Дарбану фьыц изьыуа?

Хәеҳәаф акәицкәа зтәахьыда?
Фьымцала дарбан хьзырцхо?
Хаштаф ацшәымас иахьыда,
Хәсасра иааиуа игәацхо?

Хәцәымхә, хәбызшәа, хәфьызхуа,
Узныхәода, Хныха уакхьеит!
Хдоуха-цкәа хәдгьыл ианызхуа
Ацсымтәра мацара уахәхеит.

Укьалан уабацо, ифәашьыз?
Уабацәа ароуп иахьынхо.
Ахаангьы, иудьыруз, аиаша
Иашьтало роуп иацәтахо.

Амәәкәа еихылоит, еихьтцуеит,
Хәзшаз роуп урткәа зьымчу.
Хтоурыхгьы ишьтакәа анытцуеит
Зьидгьыл знацхарцгьы иафәу.

Адгьыл, зьымцәыжәәкәа еитцызхьыз,
Гәнахала итәуп, еибарххоит.
Аублаа ртәыла ианызхьыз,
Шәғьыха. Хәргьы хәтанархоит!

Ашыжь амра мгылазеит,
Амра аччапшь халамзеит,
Ацар рашәа ныркылеит,
Игәааз амшгы нымгылеит.
Ашәа ззымхәоз далагеит,
Зсашәа ззымтаз далыргеит.
Ацсызқәа азаца итыргахьеит,
Хәеҳәа ацхара ацәыргахьеит.
Агыч ипату халахьеит,
Амыркыцьы ашәтқәа фәлахьеит.
Абга зпылаз деифазоит,
Ацгәы ацыхәа далазоит.
Аеы иканажыыз деейжәырцоит,
Тыц дук днаган дажәырцоит.
Рыедыркәышуеит хагақәак,
Рыгәқәа рымкьоит нагақәак,
Илахәыфахәит адгьылгы,
Ртыцқәа ирхыцит уи адаггы.
Рыцтас алу халаго,
Атцхи амши хцәеилаго,
Абартқәа шцәахшьоз хдырлашәын,
Аамта уадафк халаршәын.

АХӘРАШӘА

Жәлар рыцсымтаз, жәлар рхамтаз
Рыцсы еиҗазкуаз гәыгыртан –
Ахаца иашәа ицсы ацамтаз
Ихьяартәаган, ихәра рған.
Аб игәтыха, ан лмыткәма,
Ацсуа хаца ихәа тқба.
Арашь тоуғангы зырзызымкуа
Знык махмызшәа ианахкба.
Ацыс абахчаф ашәа иакәызхуаз,
Адыд инызкылоз абжыы,
Ахәа ццышәтцас ага данызхуа,
Ибла ртаага ахә шыжыы,
Ан лгарашәа зыцсахуа,
Ацсуа хаца игәыгырта.
Ишәхәалароуп шәыбжыы цсахуа,
Ихәу дқамларгы, хәгеита.

ИННА АХАШПҶҲА ЛГЭАЛАШЭАРА ИАЗКНЫ

ИҶоуп җмилаҗ поезиа аҶиара зҶбабаа ду аду аҶазаҶа, абаѡхатэра уаа, арҶиаѡҶа. Убарҗ рыбҶара иалукааша дреиуоуп Инна АҶашпҶҲа.

Лнапы злакыз аус аҶы, апоезиаҶы, иҶам ахаҶа рпоезиа, аҶа рпоезиа Ҷаа аиѡшараҶа. Апоезиа поезиоуп, Ҷара ҶаҶы Ҷанҗыҗы. ЛырҶиаратэ ус аҶы уи бзиа илбомызт аҶыргылаҶа рхыҶараҶа, җѡа змам ажэархэмарраҶа, аҶырбараҶа, урҗ рыла аҶхьяѡ ихьарҶшра, иҶара, ихыхра. Уи лсахьяжэа – ҶҶазааратэуп, аҶсуа Ҷаа зхоу класикоуп, иразоуп, иҶшзоуп, иҶаулоуп, акгы ахьяҶам акы ыҶоушэа улырҶшуам, дымҶым, даартуп. УбарҗҶа рҶы ауп Инна АҶашпҶҲа лбаѡхатэра Ҷаимаҗ, лыхшыѡҶарра, лпоезиа анарха уахьырхьяҶшуа, аҶыҶхь лашаҶа ахьуҶыҶсо. Уи лаҶҶамҶаҶа рыда ухахья иузаагом ҶаамҶазтэи аҶсуа поезиа иамоу аѡазара Ҷаракы.

МаҶурас дызхагылазаалак аҶы уи дҶоуран, деилфаҶан, аҶакҶхьҶара Ҷарак иалаҶаз занааҗ уаѡын, аханатэ аахыс аҶсуа Ҷаси аҶсуа намыси ныҶэызго дрылубаауан.

Инна АҶашпҶҲа иреиҶу лажэеинраалаҶа, ллирика иахьягы уаҶэгы аҶсуа доухатэ ҶҶазаара, җмилаҗ аҶоурых ирзынхоит, Ҷпоезиатэ антология адаҶьяҶа ирныҶуам. ѡашьара зҶымыз лбаѡхатэра, лҶааҶа лыҶшаахҶа аҶхьяѡҶа рабиҶараҶа ирымадахоит.

Мушьни Лашэриа

* * *

Инна Ҷсабарала, Ҷаѡала дпоетын, избанзар гэҗыхала, хьяала, абҶьяаҶнытэи ҶҶазааратэ хабыхаҶрала деибаркын. Лара лнапы злакыз атемаҶа шыраҶазгы, урҗ рахьтэ иаҶа ихатэран, иҶаулан, аѡныҶҶатэи адоухатэ мҶхара аман АҶсадгыл иазкыз, Ҷажэлар рлахьынҶа, рхеиҶырхара, рҶеиҶш азхыҶра, урҗҶа сахьаркырала ргэаагзара зныҶшуаз, изныѡуаз ахырхартэ. Уи ахьяа акэын ллирика аҶсы ахазҶоз, уи ашьа-ада иҶаныҶэоз.

Инна АҶашпҶҲа ллирика ахэ ушьарҶазын, уи леизгаҶа акакала инеихырҶхь, ҶҶа унарҶылаҶшуа иҶуҶаароуп. УбасҶаноуп кырза уаназааигэахо апоет лсахьаркыратэ ҶшаараҶа ралгоритм, угэаҶынза ианнеиуа лоунытэ лҶыҶҶыҶараҶеи, алирикатэ хҶыс иарҶиаз агэҶаҶэараҶеи.

Инна АҶашпҶҲа ллирикатэ дунеигэынкылашьаҶы Ҷшшэахэ- Ҷыдала аеалнакаауеит алирикатэ фырҶхэызбеи аҶсабарей реизыҶазаашья, маза-арҶама реигэныѡшьа.

Ицап аамҶаҶа. Апоет лажэа, лҶааҶа Ҷшшэынтэала гэхьяаганы иазыхынҶэуа аҶаргы аиҶабаҶаҶы шыҶало лакѡакрада агэра згоит.

Владимир ЗанҶариа

СҒАХӘТӘТӘЙ

Сымч зықәхаша хәйк сынхалан,
 Скәәфза сықәгылоуп са схала.
 Пшакгы сысуеит, шьта ихьтахеит,
 Сымшқәа рыжәәагь хьантахеит.
 Ахра ишьтыхзан амра сыртоит,
 Ашәахәацқәагь ашәта сшәырцоит.
 Мыждак дсышьтоуп, дсыхьязом,
 Знык дсыхьязатгы, деиқәхазом.
 Сымәа антәамта сахьыпшуеит,
 Птақәак ажәәангы ркьашьуеит.
 Амәа еималон сызлаауаз,
 Сышьтахь икан сгәы збылуаз.
 Сьдгьыл дуззан, са схәыццәан,
 Еидарак сатқан, цәгьа ихьантан.
 Мәасәык сапхьака дцахьан,
 Сычәәа кәиц лаша игахьан.
 Изхәоз цьишьон сара стәы,
 Иназон усқан сғәхәатәы.
 Ахәы акәәпраф знык саннеи,
 Хазшаз сихәон сматанеи:
 Зыңсы хазтаз хәжәлар гәат,
 Хәдгьыл иәтәоу кәышрак хәт.

* * *

Аамта җыццышә хама инеиуеит,
 Ағәра хшахогы иқәпраа ицоит.
 Аңьныш ицқәа хуа длеиәеиуеит,
 Ашәт еиҗахан ақәыц иаазоит.
 Здоуха җыхәа зытху ажәлар,
 Аишьцәа Нартаа ирыхьыз рыхьт,
 Нарт Сасрыкәа ирашь дызҗыжәлар,
 Аамта қанцәгьа дталан дырп.
 Жәәан иацәигап мцажәлак аиуа,
 Дырәегьх хәҗәәа мца еибакып.
 Хашка ухьаңшла раңхьа инеиуа,
 Урашь уанҗыжәла уеышькыл хқып.
 Доуха ахьыкоу ажәлар ыкоуп.
 Шьала иҗыху адгьыл цшьоуп.
 Хазшаз имчроуп хә хзыцныкәо,
 Уи иацәкьалаз имәа хтәоуп.
 Адгьыл-Псадгьыл амч иаркараз
 Жәларык рыгәнаха хьантоуп.
 Аңшқа ицрыхон уа дахьгараз.
 Ахәа амхастәф ихьз антдоуп.
 Ашә иарку иацрыхо уарбан,
 Ныха иартыңуп, ухы уаңшы.
 Ашьха изтыңу ашьха уарбоуп,
 Аамта җыццышә, уаахзыңшы.

АҔСНЫ АШЬАНА – АНУАА РХЭЫ

Адгьыл гара, адгьыл кара,
Ахызатқәа ахьшәышәуаз.
Ҕаңсы апара, Ҕаңсы ацара,
Ахәы акәаңра ашьа ахькашуаз.
Аңсы цқьақәа ахьуазыруа,
Ахақәитра мыш зымбаз.
Ҕыстааи цныши аңра ахьыруа,
АҔацәгьа ишьацәгьа зыблакьаз.
Абцъар хыла ичаңазу,
Ашхам згәатцаҕ ицәаху.
Иузымхәазо ашәа зуазу,
Иазмырғьаша ахәра зну.
АҔа итәарта, аҔа иңсырта,
Амца итаршәыыз амацәаз,
Ахәы акәаңра Ҕаңсы акырта,
Аңсны абжьыуаа ирбаказ.
Изыфрыда уара ухьаа,
Изхәарыда, уашәа, ууаз.
Ушәаңыңьаң еилараа,
Зыңсы таң зегь ахьбылуаз.
Амацәыс арака икшома,
Изгәагьуада Аңшьаңың.
Атәым цеира арака иңиома,
Аңсуа ихамтоуп ари аңың.
Хаштшьа имоуа, игәы иңымцәо,
АҔа иахьиоуз иара ихәы.
Ишңасныруеи ухьаа инымцәо,
Аңсны ашьана – Ануаа рхәы.

СШӘЫХӘОИТ

Сшәыхәоит, ахахәқәа шәрықәымңалан,
Урт Ҕа хшьа рыхьшуп.
Ашьха мәала ашьха шәхамлан,
Уака аңжәага жуп.
Ашәа шәхәозар, ахәра иашәаз,
Ҕахәрақәа мғьазаң.
Ан жәымтаңәгьа згәырәа иафаз,
Лыцкәын длымңшаазаң.
Аңсуа хатца иеы кьыркьыруеит,
АҔәра ахшәмыршәан.
Иақәтәо ахатца, аеы дадыруеит,
АгәнаҔа ашәмырган.
Аеҳәа кәицқәа, ахәа ихәытцаз,
Амца ҕыцны ахы шәымкын,
Аңсны аңсыуада иазхәыцуаз,
Агәашәқәа изашәмыртын.
Аңсышәала аңсуа уцәажәа,
Уда дамазам тынха,
Думыргәыргьан Аңсны гәжәажәо,
Иқәзырхаз аҔа.
Иңшьоу уабцъар, аңсуа хатца,
УарҔа нап иакыз,
Амшра быцзааит аңсуа таца,
Аңсуа имца еибазыркыз.
Ишәхамыштын зшьамәа нагоу,
Аңсуа илахьынцә.
Ахақәитра мыш шахзаагоу,
Аңсыцқьақәа ахтынцә.
Иахьылаңшу Анцәа дугьы,
Иҳагу ҳахьыгза.
Улаңш Ҕаңзааит хәыңгы-дугьы,
ЕиҔахьча ҳлахьынцә!

АШӘА САШЫҒАН

Ажәәан иалышәшәоз ақәа,
Ашәа рықәнаґәон адәқәа.
Са сахныкәоз урт сыкәшәон,
Сапыхәа игәазтаз Амра ччон.

Ашәахәа ацхақәа хґданы,
Ашәа амґдәыжәәақәа кәаны,
Сара исхыпыраауан ианґоз,
Абжыы ссирхон хара игоз.

Са сыпышаласхар сґахын,
Сыпыґа кәашха ажәәан схын.
Сґәы рахәыцын игыхарґан,
Ақәа цырақәа сґәапысан.

Баша жәәан ахь сыцґакуан,
Дара дгыл ахь иаахынхәуан.
Дгылаґ сааир имазахон,
Са инаспыршәар иашәахон.

АРИ АДГЫЛ

Имзадгылуп, имрадгылуп,
Анцәа итәылоуп са сызґоу.
Ухызхуа арака, фәы-хаа гәилуп,
Зынгы-пдынгы иґәымцәо иґәоу.
Ишьалґа хызоуп аецдәара,
Ахра еиґыцәқәа рымґа хәоуп,
Иныґақ пшьаала урт рыбжәара,
Мазак ама аґшалас бжәоуп.
Дгылы-жәәани арака еицәажәоит,
Иртәарґа пшьоупаз Ашацәа.
Бызшәак ала ара зегь цәажәоит,
Урт дырхылапшуеит Анцәа!

САЖӘА НСЫЖЬУЕИТ

Аґдла иалкәаз амаґ ицхаит рымхәахьеи,
Пхыз цәгыак сшалаз шакантә аґх сыршахьеи.
Нарха змоугы са сеиґш ирымоуп аґхдәара.
Са сынґдәаргы, сажәа нсыжьюеит санґара.
Сызґаху уахь: – Сашәаґ сыкоуп сеизганы,
Иара нхарґоуп са сызґазгы сыхәжәаны,
Уашыґамларгы уака икоуп са сдунеи,
Псрала исшәаз са сыгәгыха, уа саннеи.
Исґахыґкәаз цәара азә дыкан, имазам,
Уи насыґны сара исыман, ишәазам.
Сымш дацын, сыґх даґны иршахьан.
Сажәа иреиґыыз иара изыхәан исхәахьан,
Са слагамґан, са сынґдәамґан са схазы,
Исхатәымыз гәнаҳак саґан исшәарґы.
Сышәґаххозар, аґша саґуп, шәазґаала,
Шәгәыґра саґуп, шәныхәа саґуп, сыжәбала,
Ара саныкоугь уахь саныкоугь шәа сышәтәуп,
Пхыз дунеик аґы шәхәаа шәцәызгаларґ саґуп.

Адэы иацэа амѡала

Сиит... Сымирггы ауан. Гэыбган зүтода. Ацсабараѣ ус иапуп. Напынтцак сымазу, акы сѣазы-скит, уи шынасыгзоз исызтаз ибартан, аха ажэада, угэы иабар акэын, уцсы шахатын. Ус сааиу-еит. Шэахэабжык сахает, ишцахааз иара, аха сус аламзу, исзымцеит, исзымхэеит, уи ахаара сызхазааит, амач мачысшыарым, исызшоу акэхап.

Иаба? Ианба? Ишца? Сѣынасхеит избоз адэы иатцэа сныкэланы, ашьанца хахэ цыххаа ишатацсаз гэамтакэа, сшыапкэа аахтны. Зны срыцхаишьон, санѡашыалак схьаирцшуан. Уцала узцозар... Сшыаргэытца ашыа иалцуази схьааи исыдырцарц иаѣын ицбааз гэык аныкэгашыа, аха уи цэгьагы бзиагы аламзар акэзаарын, уи уазхэода... Ухала, ухала – бжыкгы ааѡуан. Нас азэ иихэаз акэзам, ухаца иуахароуп, улымхаи угэи аус еицырур. Снеиуан ус, еиха-еиха схьаа аѣаргэѣон, уимоу сшыапы акэгылара сылымшо имжыжыкуан.

Ахэшэу... Иабакоу? Иказарггы иуцазхэода? Уагару? Уагааит атахызар, ирылшо акызацэык уцэыуароуп. Уцэыуара? Уахыцсыз акэу здырхуада, акы ргэы иалоушэа карцоит, убрыгь дырны акэзам, ус гэынхэытыстала.

Урт зеггы сара исхэыцзомызт, ськэшамыкэша исныруаз, сьзныруаз сыхьуан, иахыцатэыз сымбар саатгылон, тацэыран уа, уцсырггы указарггы еипшын. Ашьтахь, узѣыхар уцалон. Ииатцэаран адэы зынгы-пхынгы. Шыкэсыла амѡа уқэзарггы, уахьдэыкэлаз уеицааногон, убас ихатэиуан уи амѡа, азышьтрахь узгоз, ахышьтрахь ихынхэуаз. Ухы уѡахар аѡада, умѡа уцэызуан, икалон укьаларггы.

Адэы иатцэа ацштэы иатцэа нахкьа ицон ашэымтак.

Агэыгракэа рымца ааикэцаны, уныѣхэартэаны: ныхэапхыызк наухыжыны, унапы уанкны дунеик ашта унтаргалон шыоуки, урт знапы уаныз, уарггы иузымдыруа, дарггы урзымдыруа умѡапызгоз. Урт зеггы мазан. Аныхэаѡи ашэиѡи рхэахьакэа еилазѡо ишугэыдыѣеалоггы, мра лашарак зтацхо, узтагыжьуа уи адэы иатцэа уцсы аѣхэароуп, уимоу уара иухатэны, уакэитны иумоушэа убогы уалагоит.

Ацшыртэоуп зегь збартоу, уахь ацшра зеггы ауакэитху. Амзаѣа убазар, уаатгылоит, гэыгроуп уи иадухэало, иара змароуггы уи ауп, ашэахэакэа шыхьшэашэоуггы алашара цхарак ахылцуеит. Ауаѡы иоуп зегь реиха ишэартэу, уи адэы иатцэа зкьашыыз, зхы зкэачроу, имзырѡыз, зцагыара мѣыгнала ацъанат хзырбгаз, ахэахьа еилага апызтаз. Уи арагь уицэшэароуп, дукэымшэар бзиоуп, ихы доужьуп шыта, ацэгъеи абзиеи еилалацэахьеит. Уцала узцозар. Угыжьыр ауазар, уқэымларггы ауан, амѡакэа авгоуп, аха урт зеггы цьаханымка игоуп, имѡа мариақэоуп, ашыац ахы изымѡахо катранла ижэагэоуп, уанысуеит цьабаада, уахьнанаго ацънышцэа рахтынра, игэытшыаагоу ашэахэабжь, хырхага злам афатэ, агэнаха зыграгэоу ауаа тацэқэа, зыцсы зыграм икашырроу рдуinei уналанагалоит. Аха чхашыа змам фѡы баапсык гоит, уи уалашыцылаанза ухэаѣыр алшоит, иузыхгар, иузхымгар еигьуп. Нас ѡ-дунеик реихысырта амѡа уанхалоит ухраазраауа, адэы иатцэахь уцару, амѡа чацахь уцару узымдыруа.

Ицалааит амѡа чаца згэы ахэо, аха ирацэазахар, афѡыгарта афѡы адэы иатцэа иахыцэар уахьгы узымнеиуа? Убри ауп ишэартэу. Аха адэы иатцэахь инеиуа калароуп, уа ацсыцкьакэа рдуinei цышэартэоуп. Уи амѡала сцаларц сьзбеит сарггы. Егьа каларггы...

АМЦАБЗ

№ 6, 2023 ш.

Аредакциатә еилазаара:
С. Сазба (аредактор хада лхатыпуаџ,
атакзыпхыкәу амазаныкәгаџ),
А. Гогәуа, Гә. Кәыцниапха,
В. Цәыцьба (асахь. редактор),
Н. Кәарциапха (акәша аредактор).
Компиутерла еикәлыршәеит В. Бганба,
акыпхьџы И. Лашәриапха.
Ажурнал сахьала еикәиршәеит
В. Цәыцьба

Аредакция атызтып: 384900. Акәа ак.,
Ажәанба им., 9. Атәл: 226-25-52

Амцабз (Пламя)
Детский журнал Союза писателей Абхазии.
Выходит один раз в 2 месяца.
Адрес редакции: 384900, г. Сухум.
ул. Званба, 9. Тәл.: 226-25-52
Отпечатано ЗАО «Арашь»
г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акыпхьыртахь ирыџоуп:
Аформат 60/84 1/8.
Аофсет кыпхь хкы 1, 86 кь.бгьыц.
Атираж 4000.
Аәатцапҕа
Икыпхьып ИАЕ «Арашь» акны

Итыцуеит 1957 ш., лацара (май) мза аахыс